

ТОВАРНІ БІРЖІ НА РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано сутність товарних бірж на ринку сільськогосподарської продукції України.

Ключові слова: біржовий товарний ринок, товарні біржі, сільськогосподарська продукція.

Abstract

The essence of commodity exchanges in the agricultural market of Ukraine are analyzed.

Keywords: commodity market, commodity exchanges, agricultural products.

Вступ

На сьогоднішній день біржова торгівля є необхідною умовою розвитку цивілізованого, «прозорого» ринку сільськогосподарської продукції – ринку, на якому практично були б відсутні прояви цінової дискримінації, монопольного тиску, асиметричності інформації, тіньові схеми ринкових транзакцій, забезпечувалося вільний рух товарів і послуг, існувала можливість державного впливу на процеси обміну економічними важелями. Біржі повинні виконувати не тільки пасивну функцію товароруку, а й генерувати цінові сигнали як результат взаємодії попиту і пропозиції на певний вид сільськогосподарської продукції. Чим точніше ціни відображають реальну взаємодію попиту і пропозиції, тим оптимальніше будуть і управлінські рішення суб'єктів аграрного ринку.

Результати дослідження

Товарна біржа — це організація, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які проводять виробничу і комерційну діяльність, і має на меті надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій.

У наш час за сучасних умов функціонування аграрного сектору України важливим напрямком державної аграрної політики є розвиток аграрного ринку, формування його дієвої інфраструктури. Однією з причин поліпшення умов для реалізації сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів і зростання доходів виробників цієї продукції є участь у біржових торгах.

Товарна біржа має забезпечити прозору і стабільну взаємодію операторів ринку, ефективне просування товарів, формування ринкових цін та страхування учасників ринку від цінових коливань. Саме тому учасники ринку сільськогосподарської продукції зацікавлені в тому, щоб був створений належний механізм функціонування біржового ринку. За своєю природою, біржа є тим економічним інструментом, що забезпечує відкритість товарного ринку та прозорість операцій на ньому за рахунок створення конкурентного середовища. Тому на даний момент товарна біржа виступає самостійним суб'єктом господарювання для виконання певних функцій.

Через це сучасна товарна біржа – це фінансовий ринок, на якому різні групи його учасників торгують контрактами, прив'язаними до цін на сировину або на так звані «нетоварні цінності», з метою зняття із себе цінового ризику й передачі його іншим учасникам ринку, або, навпаки, з метою прийняття цього ризику на себе в розрахунок одержати прибуток.

Основними сільськогосподарськими товарами, що продаються на біржах, є зернові, горох, ріпак, насіння соняшнику, тобто усі культури, які орієнтовані на експорт. У структурі пропозицій на біржі найбільші частки займають кукурудза та зерно (37,1%), ріпак (9,8%), пшениця та ячмінь (15,7%), соняшник (6,4%). Найбільшу частку домовленостей, які укладені на товарних біржах, займає саме сільськогосподарська продукція (67,2%).

На жаль, в Україні є ще дуже багато проблем на товарних ринках. Ситуація, що склалася зі станом вітчизняного товарного біржового ринку, потребує негайного вжиття радикальних заходів

та системи організаційних заходів щодо його розбудови. На сьогодні незаперечним фактом залишається те, що в країнах з розвинутою ринковою економікою, до яких ми наполегливо намагаємося приєднатись, біржовий ринок є невід'ємною і основною складовою товарного ринку.

Життєва необхідність у ринку зумовлена виконанням ним надзвичайно важливих функцій для ринкової економіки, а саме: концентрація попиту і пропозиції в просторі та часі, прозорість ціноутворення, прогнозування майбутньої цінової кон'юнктури, управління ціновими та іншими видами ризиків, пов'язаними з виробництвом, зберіганням та реалізацією товару, перерозподіл та стабілізація товарних і фінансових потоків, і найголовніше – сприяння стабілізації економіки як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. На превеликий жаль, вітчизняний товарний біржовий ринок практично не виконує жодної з перелічених функцій. Він створений і діє без наявності чіткої державної стратегії його розвитку і практично за відсутності законодавчо-правового поля. Основний закон країни “Про товарну біржу”, що нині регулює цю діяльність, прийнятий ще в 90-х роках минулого століття, написаний “романтиками” від ринкової економіки і до цього часу жодного разу не переглядався. До речі, аналогічний закон США, переглядається Конгресом країни кожні п'ять років, що зумовлено бурхливим розвитком цього ринку та потребує внесення необхідних змін.

Висновки

Основним чинником, що уповільнює розвиток аграрних бірж в Україні, є сприйняття їх як додаткового посередника. Держава на біржах практично не торгує, а отже, сформована на спотових біржових торгах ціна на сільськогосподарську продукцію може бути піддана випадковим коливанням. Біржовий аграрний ринок повинен: сприяти встановленню господарських зв'язків між виробниками та споживачами аграрної продукції; залучати до біржових торгів товарні партії сільгосппродукції, необхідні для матеріально-технічного забезпечення сільсько-господарських підприємств; створювати умо-ви для укладання угод; відтворювати ринкові ціни на продукцію, які відображають реальний рівень попиту та пропозиції. При цьому сучасний біржовий механізм має забезпечувати аграрному товаровиробникові мінімальний рівень ризику втрати коштів за зміни цін на його продукцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевченко А.О. Організація та підвищення ефективності біржової торгівлі сільськогосподарської продукцією в Україні. Економіка та управління АПК. 2012. Вип. 9. С. 161-164. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecupark_2012_9_39.pdf
2. Агапова М.В. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції в Україні. Економіка, Фінанси, Право. 2016 4/2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfipr_2016_4%282%29_3.pdf
3. Про товарну біржу: Закон України від 10.12.1991 р. № 1956-ХІІ. Відом. Верхов. Ради України. 1992. № 10. Ст. 139.
4. Варченко О.М. Пріоритетні напрямки розвитку біржової торгівлі на ринку сільськогосподарської продукції. Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького. 2014. Том 16. № 1 (58). URL: <http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/3641/1/priorytetni%20napriamy.pdf>
5. М. О. Солодкий. Проблеми розвитку біржового товарного ринку в Україні. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/download/8173/7802>
6. Я. Янишин, О. Булик, І. Лаврів. Функціонування аграрних бірж в Україні. Аграрна економіка, 2014, Т. 7, № 3-4. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ae_2014_7_3-4_10.pdf

Вергелес Андрій Сергійович - студент групи П-20б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Науковий керівник: **Тетяна Миколаївна Білоконь** — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tm.bilokon@gmail.com

Andrii Veregeles - student of the P-20b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Supervisor: **Tetiana M. Bilokon** —Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor, Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia.